

Andrzej Wiśniewski

"Reguły wyłączenia wielości ocen w prawie karnym", W. Wolter,
Warszawa 1961 : [recenzja]

Palestra 5/12(48), 59-60

1961

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PRZEGLĄD WYDAWNICTW PRAWNICZYCH

J. Grzeszyk: *Niedobory (manka) w handlu uspołecznionym. Teksty orzeczniczo oraz literatura. Orzecznictwo i wykaz literatury opracowane przy współudziale M. Gintowta* Wyd. IV. Wyd. Prawn. Warszawa 1961, s. 510.

Czwarte wydanie znanej i mającej już ustaloną markę książki adw. J. Grzeszyka nie różni się w swym zasadniczym układzie od wydania poprzedniego. Autor zachował dotychczasową systematykę książki i uporządkował teksty przepisów dotyczących problematyki niedoborów oraz związane z tym zagadnieniem orzecznictwo Sądu Najwyższego.

Zasadniczy trzon pracy, składającej się z 3 części, stanowi część pierwsza, w której zamieszczona jest ustawa o współodpowiedzialności majątkowej pracowników za niedobory oraz liczne przepisy instrukcyjne, wydane głównie przez Ministra Handlu Wewnętrznego. Wszystkie przepisy zamieszczone w aktualnie obowiązującym brzmieniu według stanu prawnego na 30 czerwca 1961 r. W porównaniu z poprzednim wydaniem pierwsza część zbioru została rozszerzona o kilka nowych rozdziałów dotyczących m.i. zagadnienia tzw. sprzedawców agencyjnych, obsługi prawnej i zastępstwa sądowego przedsiębiorstw w resorcie handlu wewnętrznego itp. Przepisy zebrane w tej części zgrupowane są w rozdziały dotyczące — poza już wymienionymi — takich zagadnień, jak zasad odpowiedzialności majątkowej pracowników, zakresu obowiązków służbowych, zasad zatrudniania oraz kwalifikacji zawodowych, inwentaryzacji, rozliczania osób majątkowo odpowiedzialnych, przechowywania kluczy sklepowych, kontroli uprawnień przy wydawaniu towarów, ogólnych zasad postępowania przy ujawnianiu niedoborów lub nadwyżek mienia, norm ubytku naturalnego różnych artykułów, limitów na pokrycie ubytków niektórych artykułów spożywczych, zasad premiowania za szczególną dbałość o towary w handlu detalicznym artykułami spożywczymi, funduszu na pokrycie strat wynikających z obniżek ceny towarów i ryzyka handlowego, likwidacji rozliczeń z tytułu niedoborów i nadwyżek, odpisywania, umarzenia, odraczania zapłaty i rozkładania na raty kwot niedoborów, windykacji należności z tytułu niedoborów, analizy przyczyn powstawania niedoborów i odpowiedzialności za tolerowanie warunków sprzyjających ich powstawaniu.

Druga część książki, szczególnie cenna dla adwokatów zawiera systematyczny zbiór tez orzecznictwa Sądu Najwyższego co do niedoborów oraz wykaz literatury z tego zakresu. W części tej, znacznie obszerniejszej niż w poprzednim wydaniu, autorzy (J. Grzeszyk i M. Gintowt) zamieścili prawie 250 tez, zgrupowanych w kilku rozdziałach.

Ostatnia, trzecia część książki zawiera wybrane przepisy prawa cywilnego, administracyjnego oraz procesowego, które dotyczą niedoborów.

Odnalezienie poszukiwanych przepisów ułatwia szczegółowy spis treści oraz skorowidz do części I.

*

W. Wolter: *Reguły wyłączenia wielości ocen w prawie karnym. Instytut Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk. PWN. Warszawa 1961, s. 124:*

Praca prof. Woltera poświęcona jest omówieniu reguł wyłączających wielość ocen, tj. zasad, na podstawie których można określić, jaką normę należy

zastosować, gdy dany czyn podpada pod więcej niż jedną normę prawną. Nie chodzi tu więc o reguły interpretacyjne zmierzające do ustalenia treści norm prawnych, lecz o reguły, których przedmiotem jest sam proces stosowania norm prawnych do konkretnego wypadku z chwilą, gdy zastosowanie jakiejś normy prawnej budzi wątpliwości. Autor nazywa je regułami operacyjnymi.

Z regułami takimi spotykamy się w prawie karnym niejednokrotnie. Autor wskazuje na normy międzyczasowego prawa karnego, tzw. prawa karnego międzynarodowego, na art. 36 k.k. Jednakże nie wszystkie reguły wyłączające wielość ocen muszą być zawarte w przepisach. Mogą one bowiem czerpać swój sens także z rozważań metodologicznych, a mianowicie teleologicznych. Praca poświęcona jest właśnie krytycznemu omówieniu tych ostatnich zasad, do których autor zalicza: 1. zasadę specjalności (*lex specialis derogat legi generali*), 2. zasadę subsydiarności (*lex primaria derogat legi subsidiariae*), 3. zasadę konsumpcji (*lex consumens derogat legi consumptae*), 4. zasadę alternatywności.

Po szczegółowej analizie logicznej stosunku zachodzącego między przepisami ustawy oraz po analizie każdej z wymienionych zasad autor dochodzi do następujących wniosków:

„I. Jeżeli w grę wchodzi jeden czyn, to wielość ocen może być wyłączona:

A. Na podstawie logicznej, której wyrazem jest zasada specjalności, będąca w rzeczywistości korekturą mylnego ujmowania tzw. przepisu ogólnego jako przepisu rodzajowego, chociaż z punktu widzenia logicznego jest on również przepisem gatunkowym z zanegowaną różnicą gatunkową wyszczególnionego przepisu szczegółowego.

B. Na podstawie metodologicznej, czyli teleologicznej:

1. za pomocą zasady subsydiarności, jeżeli zadaniem przepisu jest jedynie uzupełnić inne ogólne przepisy, a nie zmieniać je;

2. za pomocą zasady konsumpcji, jeżeli z popełnieniem pewnego czynu zakazanego z reguły łączy się naruszenie innego interesu, które jednak jest już w kalkulowane w ocenę tego czynu zakazanego”.

„II. Jeżeli w grę wchodzi wielość czynów, to wielość ocen może być wyłączona:

A. Na podstawie metodologicznej, czyli teleologicznej:

1. za pomocą zasady subsydiarności, jeżeli chodzi o kombinację karalnych czynności przygotowawczych oraz usiłowania, jak i usiłowania oraz dokonania, a nie przyjmuje się ani jedności czynu, ani też ze względu na zupełnie na nowo powzięty zamiar zupełnie różnych czynów i w konsekwencji realnego zbiegu przestępstw. Również za pomocą tej samej zasady można wyłączyć wielość ocen ze względu na urzeczywistnienie różnych postaci współdziałania;

2. za pomocą zasady konsumpcji zarówno w przypadkach czynności przygotowawczych, usiłowania oraz dokonania, jak i w przypadkach urzeczywistnienia różnych postaci współdziałania, o ile nie chce się tu przyjąć subsydiarności;

3. za pomocą zasady konsumpcji, jeżeli chodzi o czyny następne, będące jedynie utrwaleniem stanu wywołanego uprzednią akcją przestępną, bądź zabezpieczeniem się przed konsekwencją popełnienia przestępstwa, o ile taki czyn zabezpieczający nie stanowi zamachu na inne dobro (...).”

Autor uważa, że zasada alternatywności nie jest w stanie dostarczyć jakiegś dyrektywy do wyłączania wielości ocen i dlatego ją odrzuca.